

РОЗДІЛ І. ТЕОРІЯ МОВИ

Вікторія Лабетова

УДК 811.161.2'367.63

КАТЕГОРІЯ ВИЗНАЧЕНОСТІ / НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
У СВІТЛІ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ МОВИ

Схарактеризовано та критично осмислено основні погляди лінгвістів, що стосуються питань сутності та меж категорії визначеності / невизначеності в українській мові у світлі функціонального підходу. Проаналізовано функційний потенціал та шляхи реалізації цієї категорії та запропоновано широкий підхід до її окреслення. Перелічено визначальні риси парадигматичного простору категорії визначеності / невизначеності, окреслено різнорівневі засоби її вираження.

Ключові слова: функціональна граматики, функціонально-семантичне поле, категорія визначеності / невизначеності, референція.

Останні десятиліття характеризуються переосмисленням мовних явищ крізь призму нових підходів та відповідних їм методик, що спричинило зрушення усталених розумінь та виведення нових продуктивних теорій. Сучасні мовознавчі студії відзначаються домінуванням підходів, які дозволяють вивчати мову всебічно, з урахуванням системно-структурних, функціонально-семантичних, комунікативних, прагматичних та когнітивних аспектів. Як зазначає А. П. Загнітко, «такі концептуальні тлумачення тих чи тих граматичних (морфологічних, синтаксичних, словотвірних) форм з виявом їхніх функційно-семантичних парадигм та внутрішнім диференціюванням морфологічної, морфосинтаксичної, семантичної, дериваційної, текстової постають важливими, тому що уможливають розгляд граматичних явищ у їхньому системному ↔узусному ↔ індивідуально-оказіональному виявах» (Zahnitko 12). Такий антропоцентричний підхід дає можливість визначити межі та сутність граматичних категорій та форм, статус яких залишався неокресленим.

З огляду на це особливої уваги заслуговує вивчення широких прагматичних категорій, які кваліфікують об'єкти зовнішнього світу, оскільки процес кваліфікації (квантитативної, кількісної, предметної тощо) є невід'ємним атрибутом пізнавальної діяльності і завжди знаходить втілення в кожній конкретній мові. Категорія визначеності/невизначеності (далі – В/Н) належить до таких комплексних утворень, основою функціонування яких є процес безперервної взаємодії психічної, когнітивної та мовленнєвої сфер. Така структурна складність та розгалуженість В/Н викликає труднощі під час аналізу цього категорійного явища, визначення меж, статусу та окреслення його формальних та змістових елементів.

Сьогодні в мовознавстві немає сумніву в тому, що В/Н є універсальною категорією, властивою як артиклевим, так і безартиклевим мовам, хоча ще кілька десятиліть тому В/Н розглядалась переважно в мовах, де вона набула граматичного статусу (Abbott, Levelt). Таке переосмислення пов'язане значною мірою із розвитком теорії функціональної граматики, яка дозволила структуралізувати та впорядкувати систему різнорівневих виражальних засобів, властивих категорії В/Н в українській мові. Проте сучасна її інтерпретація в межах функціонального підходу має лакуни та проблемні аспекти, які у більшості студій не знаходять одностайного вирішення або набувають відкритого дискусійного характеру. Спроба вирішення окремих таких питань зумовила актуальність дослідження.

Метою статті є встановлення теоретичного діапазону та обсягу поняття «категорія визначеності/невизначеності» в межах функціонального підходу до вивчення мови та виявлення її визначальних ознак. Зазначена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) простежити еволюцію тлумачення категорії В/Н у межах функціонального підходу; 2) виявити характер відношень між парадигмами визначеності та невизначеності; 3) здійснити актуальну структуралізацію мікрополів визначеності та невизначеності із зазначенням буферних та периферійних зон.

Новизна дослідження вмотивована запропонованим широким підходом до окреслення категорійного статусу В/Н в українській мові.

Теорія функціональної граматики, яка виокремилась як самостійна науково-методологічна парадигма в шістдесятих роках минулого століття, сьогодні має узагальнену назву «функціоналізм» та статус потужного лінгвістичного напрямку зі своєю школою, теоретичною та прикладною базою, специфічним термінологічним та поняттєвим апаратом. Концепція функціональної граматики має комплексний та інтегративний характер і базується на понятті функціонально-семантичного поля (ФСП), яке ввів у лінгвістичну термінологію О. В. Бондарко. У найзагальнішому вигляді ФСП слід розуміти як групу різнорівневих засобів певної мови, що сконцентровані навколо окремої семантичної категорії і взаємодіють на основі спільності їхніх семантичних функцій (Bondarko 22). Варто зазначити, що на час уведення теорії ФСП О. В. Бондарком уже вийшла спільна праця О. В. Гулиги та Є. Й. Шендельс, у якій розроблено концепцію граматики-лексичного поля (на матеріалі німецької мови), що розглядається як структура, яка характеризується наявністю спільного значення і набором граматичних та лексичних засобів, пов'язаних системними відношеннями. Таке поле є складним утворенням із різнорівневою (найчастіше) структурою та може мати опозиційну або полярну будову (Hulyha 8-10). Термін

ФСР не заперечує цих ознак, проте таке поле передбачає наявність центральної морфологічної категорії, навколо якої групуються та з якою взаємодіють інші засоби. Функціональна спільність зумовлює складну, розгалужену та мінливу структуру ФСР, зокрема його розчленування на макро- та мікрополя, що мотивовано семантично-структурними вимогами. Градація «центр-периферія» визначається ступенем сконцентрованості специфічних ознак, притаманних кожному полю. Важливим здобутком теорії ФСР є висновок про те, що периферійні зони часто є дифузними, це пояснює можливість функціонування окремих одиниць у межах різних ФСР.

Визначеність/невизначеність у межах теорії функціональної граматики традиційно розглядають як категорію, що має структуру ФСР із різнорівневими конститuentами, ядерними серед яких є займенникові слова (див. роботи О. В. Бондарка, С. О. Крилова, М. В. Всеволодової). О. В. Бондарко, виділяючи моноцентричні поля (сильно центровані, які структуруються навколо ядерної граматичної категорії) та поліцентричні поля (слабко центровані, які не мають чітко вираженої базової частини та єдиної гомогенної системи форм), відносить В/Н до поліцентричного типу, указуючи на ситуативний та нерегулярний характер його виражальних засобів (Bondarko 62). Він пропонує розглядати ФСР В/Н як поліцентричне поле дифузної структури, що пояснює складність у встановленні ядерних та периферійних конститuentів та їх частотну мінливість. Це положення стало базовим для розвитку нових теорій щодо структури та меж категорії В/Н, проте набуло певних інтерпретацій у працях останніх десятиліть.

І. Й. Ревзін пропонує розглядати В/Н як комунікативну функціонально-семантичну категорію, що з'являється лише в межах висловлення і має нестійку (мінливу) польову структуру. Найбільш ядерними конститuentами ФСР В/Н автор вважає займенники із артиклевим значенням (*той, цей, один*), деякі інші займенники, порядок слів, відмінкову узгодженість, окремі специфічні частки (*і, -таки*), які можуть бути актуалізаторами попередньо заданого контексту (Revzun).

О. Г. Ревзіна, услід за І. Й. Ревзіном, під час аналізу ФСР В/Н наголошує на специфічній властивості цієї категорії актуалізовуватись як категорії комунікативного (отже, набагато ширшого, ніж граматичного чи семантичного) рівня: «Визначеність – це розвиток тих якостей займенника і далі імені, які пов'язані з комунікативними і локалізаційними якостями (комунікативні локалізатори встановлюють місце певних об'єктів стосовно учасників акту комунікації і акту мовлення)» (Revzina 82). Конститuentи В/Н є в першу чергу комунікативними одиницями, тому не можуть бути розглянуті як поза ситуативні, «навіпаки, ці знаки набувають змісту тільки в комунікативній ситуації, де одночасно є (а не з'являються послідовно) і мовець, і текст, і зміст, який формується» (Revzin 100). Такий підхід дає поштовх до відмови оцінювання В/Н в безартиклевих мовах як редукованої, нерозвиненої граматичної категорії, співзвучної із артиклевим значенням визначеності/невизначеності, натомість утверджує її самостійний характер.

Видозмінюється поняття ФСР В/Н у роботах С. О. Крилова, який, аналізуючи низку теоретичних праць, присвячених дослідженню цієї категорії, наголошує на необхідності більш широкого підходу, який би враховував усі можливі актуалізовані аспекти – лексичний, прагматичний, семантико-синтаксичний, комунікативно-синтаксичний, морфо-синтаксичний тощо. Тому визначеність та невизначеність трактуються як мікрополя широкого ФСР детермінації, яке не має ядерної частини (Kyulov 244-245). Визначальною для цієї розвідки є гіпотеза стосовно меж та обсягів ФСР детермінації – лінгвіст зазначає, що ця категорія не є суто іменниковою, оскільки будь-які повнозначні елементи можуть набувати «референційних індексів», комунікативної маркованості, а найпершим показником цього є займенникова субституція. Такого значення можуть набувати сфери ад'єктивності (*який-небудь, якийсь*); адвербіальності (*як-небудь, якось; окремо – простору і часу: колись, десь*); кількісності (*кілька, скільки-небудь, багато*) (Kyulov 264). Така думка видається цілком аргументованою та слушною, оскільки визначеність та невизначеність, зароджуючись на прагматичному чи логічному рівнях, набувають реалізації не лише в межах іменника, а в межах тих частин мови, які є актуалізаторами додаткової чи факультативної інформації. Ми переконані, що спроба розглядати цю категорію лише як іменникову свідчить про орієнтацію на студії, присвячені вивченню артикльованих мов, де В/Н є повністю граматикалізованою морфологічною категорією іменника і розглядається виключно в межах іменних фраз («noun phrases»). В українській мові В/Н не набула статусу граматичної категорії, тому недоцільно видається тенденція керуватись тими теоретико-методологічними засадами, які не властиві актуальному векторові розвитку граматичного ладу мови. Подібне бачення знаходимо в працях М. В. Всеволодової, яка вважає категорію В/Н потужною системою, яка досі не отримала належного опису в граматиці унаслідок осмислення через артикльовані мови, і яка, можливо, має більш цікаву та складну структуру як в артиклевих, так і в безартиклевих мовах (Vsevolodova). Проте лише в межах польового підходу видається можливим такий всеохопний, системний аналіз структури категорії В/Н, який дозволив би окреслити та згрупувати всі (від найбільш однозначних до інваріантних) засоби, що слугують для вираження значень визначеності або невизначеності в межах конкретних висловлень. Окрім того, важливим є саме текстоцентричний підхід, оскільки не можна ігнорувати комунікативний характер В/Н, що прослідковується лише у межах певного дискурсу. Словникове слово може бути схарактеризоване як носій ознак певного класу слів (наприклад, дієслово має вид, іменник – рід тощо), проте воно не може бути окреслене за показниками визначеності / невизначеності, оскільки словник подає слово як цілісну, визначену та точну структуру. Невизначеність є продуктом виключно комунікативної ситуації, що є сферою її функціонування.

На особливий тип парадигматичних відношень визначеності та невизначеності звернули увагу в останні

десятиліття минулого століття. Зокрема Т. М. Ніколаєва запропонувала розглядати В/Н не в межах одного ФСП, а як окремі, самостійні макрополя відносно «нульової» (безвідносно до когнітивних процесів) ситуації. Науковець наголосила на тому, що ці поля об'єднані суб'єктно-об'єктивним ядром, проте вони мають більше диференційних, ніж спільних ознак, що вказує на доцільність розгляду визначеності та невизначеності як самостійних категорій. Визначеність та невизначеність не є парадигматичними членами однієї смислової опозиції, ці категорії є носіями різнопланового функціонального навантаження (Nikolayeva). Автор наголошує на тому, що невизначеність є більш маркованою і найчастіше комунікативна ситуація дає змогу простежити шлях її семантичної нейтралізації – набуття класифікаційних маркерів, тобто переходу до стану визначеності. Цим аргументується зосередженість на дослідженні саме невизначеності та засобів її реалізації в мовленні в останні десятиліття (зокрема в наукових розвідках М. В. Всеволодової, І. В. Вороновської, Т. В. Цив'ян, Н. Д. Імеретинської). Більшість робіт, присвячених дослідженню категорії невизначеності, пропонує аналіз невизначених займенників як ядерного класу її виражальних засобів. Окремі студії вищезазначених авторів сконцентровані на вивченні процесу трансформації невизначеності у визначеність. При тому наголошується, що найбільшу складність у декодуванні перехідних (проміжних) станів градації від невизначеності до визначеності становить розрізнення специфічних (які мають конкретне референтне ім'я, що співвідноситься із денотатом) та неспецифічних (які не мають конкретного референта) показників (Nikolayeva). Це зумовлює необхідність розгляду категорії В/Н у зв'язку із її референтним потенціалом.

Професор В. Гладров послідовно розкриває структуру ФСП В/Н, надаючи першочергового значення у вираженні цієї категорії актуальному членуванню речення. Він проводить паралелі із функціонуванням артикля в англійській мові і пропонує варіанти передачі ідентичного значення в російській мові, які найчастіше реалізовані саме за допомогою темо-рематичних конструкцій. Розташування та інтонацію науковець називає найбільш частотними та важливими засобами контекстуального розрізнення «старого» та «нового» (Hladrov 245).

Н. Д. Імеретинська пропонує розглядати невизначеність вузько, як неможливість ідентифікації предмета, тобто неможливість установлення тотожності об'єкта самому собі шляхом зіставлення якостей, ознак. Хоч автор структурує будову В/Н як ФСП, проте домінуючим принципом для розташування виражальних засобів у межах цього ФСП є не комунікативна функція, а референційна співвіднесеність імені з предметом зовнішньої дійсності, що вказує на більшу увагу до когнітивного аспекту. Тому визначеність та невизначеність розглядається тільки в межах референтних мовленнєвих ситуацій (Imeretinskaya). Такий підхід доцільний тільки тоді, коли йдеться про вузьку кваліфікацію предметів об'єктивного світу, проте він не виправдовує себе у випадках існування нереперентного контексту (наприклад, опис неіснуючого явища або моделювання нового образу). Услід за С. О. Криловим, М. В. Всеволодовою вважаємо за необхідне розглядати визначеність та невизначеність не лише в межах предметно-об'єктивної номінації, а як широкую понятійну категорію зі складною розгалуженою будовою, функціонування якої не обмежується створенням еквівалентних шляхів передачі значень артиклів при іменниках, а має глобальнішу структуру. При цьому ми акцентуємо на тому, що не тільки предмети чи об'єкти постають визначеними або невизначеними під час комунікації чи інтерпретації комунікативної ситуації, а і їх характеристики та властивості можуть набувати таких значень. Це свідчить про складні парадигматичні відношення та дифузію функціонування різних ФСП, які обслуговують у найширшому розумінні сферу предметності (що корелює зі сферою буттєвості). Таким чином, В/Н перетинається та взаємодіє із полями суб'єктності, об'єктивності, кількості, якості, що зазвичай різнобічно характеризують одне і те ж явище об'єктивного чи ірреального світу, проте із позицій різних (переважно ситуативно важливих) ознак. Класична концепція ФСП В/Н не розглядає випадки чи сфери перетину цих полів, а зосереджується виключно на окресленні актуалізованого іменникового значення. Проте нам видається, що В/Н не можна звужувати до сфери вираження відомого чи невідомого, цей аспект є лише одним із векторів функціонального навантаження цієї категорії. Тому не лише вказівні та неозначені займенники є маркерами В/Н, ними можуть бути абсолютно всі займенникові слова, які можуть використовуватись із неконкретним, неточним чи невизначеним значенням: «*Монотонний, одноманітний свист долітав звідкись згори*» (Vladko) – прислівникова субституція, що вказує на локальну невизначеність; «*Ант прожив чимало на світі, мав братів — Тудора, Жадана, Тельця й Прися*» (Skliarenko) – невизначеною є сфера кількості; «*Спочатку це були невіразні силуєти, якісь тіні*» (Berezhnyi) – вжито ад'єктив із загальним, неконкретним значенням. На нашу думку, саме займенникові слова становлять ядерну систему виражальних засобів мікрополів визначеності та невизначеності, проте більш яскраво та широко вони реалізують саме значення невизначеності.

До морфологічних засобів вираження категорії В/Н також зараховуємо окремі класи службових слів, зокрема частки, які відзначаються ситуативно-дискурсивною виявністю (можуть бути носіями класифікаційного чи кваліфікаційного значення), а також виявляють себе як маркери теми та реми. Найбільш виразно ці функції можуть реалізовуватись за допомогою означувальних часток (*саме, якраз*), вказівних (*ось, це, то*), кількісних (*майже, ледве*), модальних (*ледве, мов, навряд*), які найчастіше виділяють рему: «*Марія щось тильно їх [мишки] розглядала, – | аж до лампи підійшла, похвалила-таки плоскінь свою навмисне голосно, щоб і чоловік чув*» (Holovko), «*Огорожа | ніби ціла*» (Diachenko). Сполучники (переважно ті, що омонімічні до часток) також можуть реалізовувати категорійне значення визначеності або невизначеності завдяки властивості виражати модальні значення впевненості або неупевненості (*ніби, нібито, наче, начебто, як*), причому порівняльні частки найчастіше маркують визначеність, увиразнюють контекст, тоді як у з'ясувальній функції

спостерігається вербалізація значення сумніву, гіпотетичності, допустовості: «Хлопці билися із собою, **немов** півні»; «У морок глянув я – ї здалось, **немов** отут, передо мною, висіло чорне довге щось». Зазначені засоби найчастіше є контекстуально зумовленими, тому реалізація значень визначеності чи невизначеності можлива лише в межах висловлення. Тому вони займають віддалену позицію в структурі виражальних засобів В/Н в українській мові.

До морфолого-синтаксичних засобів вираження В/Н відносимо опозицію родового та знахідного відмінків іменника, яка, проте, обмежена невеликим переліком лексем, здатних до такої варіації (наприклад, у парах слів *воду-води, кошик-кошика, яблуко-яблука* форми в знахідному відмінку вказують на визначеність, натомість як родовий відмінок сигналізує про невизначеність). Відмінкова опозиція за рахунок невисокої частотності реалізації категорійних значень В/Н є периферійною ланкою цього ФСП.

Система лінійно-інтонаційних засобів вираження категорії В/Н базується навколо темо-рематичної організації висловлення, яка може бути визначена порядком слів, попередньо заданим контекстом, засобами актуалізації, інтонаційно. У реченні *Микола купив книгу* слово «Микола» є вихідним пунктом висловлення, а вираз «купив книгу» вказує на актуалізацію нової інформації, тому субстантив «книга» є лексемою узагальненого типу, яка сприймається як найтиповіший представник свого класу і лише із розгортанням подальшої комунікації набуває характерних індивідуальних рис, виокремлюється як визначена одиниця. Зміна порядку слів, незважаючи на формально-граматичну стабільність, інвертує актуальне членування запропонованого висловлення: *Книгу купив Микола* – така побудова речення подає об'єкт «книга» як даний, відомий, натомість суб'єкт постає як носій рематичного навантаження. Інтонаційне оформлення може видозмінювати темо-рематичні параметри речення, фразовий наголос на слові «купив» у вищевказаному прикладі сигналізував би про обізнаність учасників комунікативного акту як про особу Миколу, так і про його намір купити книгу. Лінійно-інтонаційні засоби вираження категорії В/Н мають динамічний, комунікативний характер, утілюють інтенції мовця в конкретній мовленнєвій ситуації, тому вони можуть набувати різних шляхів інтерпретації. На наш погляд, ці засоби займають ядерну позицію в системі виражальних одиниць категорії В/Н, оскільки функціонують у площині комунікативно-синтаксичної організації речення, що є основою побудови висловлення.

Слова, значення яких можуть виявляти денотативний статус іменної групи, традиційно називають лексико-семантичними засобами. Найбільш регулярно таку функцію виконують прикметники, числівники, прислівники та деякі слова інших частин мови з модальним значенням. Іменники з узагальнювальним або збірним значенням (які не можуть вказувати на конкретний предмет) найчастіше окреслюються як потенційно невизначені. Субстантиви, які є носіями унікальних значень (наприклад, Велика Ведмедиця, Львів, Шекспір), не потребують додаткових маркерів для позначення визначеності, оскільки це значення закладено на прагматичному рівні. У мовознавстві є теорія, яка визнає тільки такі слова відносно визначеними, оскільки вони мають обмежений для інтерпретації простір і найчастіше викликають подібні, уніфіковані асоціації (Sturm 41). Проте ця концепція не є всеохопною, бо спирається більшою мірою на когнітивний аспект функціонування таких одиниць, але не орієнтована на комунікативний складник. Систему лексико-семантичних засобів вираження категорії В/Н розглядаємо як периферійну ланку, яка містить логічні маркери мікрополя визначеності (переважно) та невизначеності (зокрема).

Аналіз праць, присвячених категорії визначеності/невизначеності (Bondarko, Revzyn, Krylov, Hladrov), дає підстави розглядати категорію В/Н як повноцінну функціональну структуру, яка зароджується внаслідок симбіозу психологічної, когнітивної та мовленнєвої сфер, що спричинює її складну та розгалужену будову. Найбільш повно та вичерпно категорія В/Н може бути окреслена у світлі функціонального підходу до вивчення мови, де вона традиційно представлена як ФСП із окремими мікрополлями визначеності та невизначеності, які формуються відповідними конститuentами. Услід за І. Й. Ревзіним вважаємо за необхідне зважати як на когнітивний, так і на комунікативний аспекти категорії В/Н, що дозволяє розглядати значення визначеності та невизначеності не як опозиційні та взаємовиключні, а як утворення із різноплановим функціональним навантаженням. Сутність цієї категорії не зводимо лише до розрізнення відомого або невідомого предмета, явища чи особи в процесі комунікації (як це прийнято в граматиці мов, де В/Н має граматичний статус), а відносимо до стрижневих категорій, парадигматичний діапазон яких є широким, проте варіативним і мінливим. ФСП В/Н перетинається та функціонує із іншими ФСП, зокрема модальності, квантитативності, квалітативності, суб'єктності/об'єктності, персональності/імперсональності. Розгляд категорії В/Н під таким кутом, аналіз її виражального інструментарію та граматичного потенціалу становить перспективу дослідження. Вирішення цих питань дасть можливість увести визначеність/невизначеність до категорійного простору української мови.

References

- Abbott, Barbara “Definiteness and Identification in English” *Selected papers from the 7th International Pragmatics Conference, vol. 2. Németh T. Enikő.* Antwerp: International Pragmatics Association, 2001. 1-15. Web. 20 Sept. 2016
- Bondarko, Aleksander. “Funktsyonal'naya Hrammatyka (Functional Grammar)”. Lenynhrad: Nauka, 1984. Print.
- Hladrov, Vol'fhanh. “Struktura Polyа Opredelelnosti-Neopredelelnosti v Russkom Yazyke (The Field Structure of Definiteness-Indefiniteness in the Russian Language)”. *Teoriya Funktsyonal'noy Hrammatiki (The Theory of*

Functional Grammar). Sankt-Peretburh: 1992. 242-266. Web 21 Sept 2016.

Hulyha, Elena, and Evhenyya Shendel's "Hrammatyko-Leksycheskye Polya v Sovremennom Nemetskom Yazyke (Grammatical-Lexical Fields in Modern German)". Moskva: Prosveshcheniye. 1969. Print.

Imeretinskaya Nataliya. "Neopredelennyye Subyekty v Semanticheskoy Strukture Teksta (Unidentified Actors of the Semantic Structure of the Text)". Diss. Sankt-Peretburh National U, 2002. Print.

Krylov, Serhey. "Determinatsiya Imeni v Russkom Yazyke: Teoreticheskie Problemy (Determination of the Noun in Russian: Theoretical Problems)". *Semiotika i Informatika (Semiotics and Informatics)* 35 (1984): 244-271. Web 2 Oct. 2016.

Larina, Olha. "Universalnoe i Natsionalnoe v Funktsionalno-Semanticheskoy Kategorii Opredelennosti/Neopredelennosti (Universal and National in the Functional-Semantic Category of Definiteness/Indefiniteness)". Diss. Oryol National U, 2006. Web 2 Oct. 2016.

Levelt, Willem. *Speaking: From Intention to Articulation*. Cambridge: MA: MIT Press, 1989. Web. 20 Sept. 2016

Nikolayeva, Tat'yana. *Opredelennosti-Neopredelennosti Katehoriya (Category of Definiteness-Indefiniteness)*. *Bol'shoy Entsiklopedicheskiy Slovar'. Yazykoznanie (Large Encyclopedic Dictionary. Linguistics)*. Moskva, 1998. Web 12 Oct. 2016.

Revzina, Ol'ha. "Funktsional'nyy Podhod k Yazyku i Katehorii Opredelennosti-Neopredelennosti (The Functional Approach to the Language and Category of Definiteness-Indefiniteness)". *Katehoriya Opredelennosti-Neopredelennosti v Slavyanskikh i Balkanskikh Yazykakh (Category of Definiteness-Indefiniteness in the Slavic and Balkan Languages)*. Moskva: Nauka, 1979. 64-89. Web 21 Sept 2016.

Revzyn, Ivan. "O Roli Kommunikativnogo Aspekta Yazyka v Sovremennoy Lingvistike (About Role of the Communicative Aspects of Language in Modern Linguistics)". *Voprosy Filosofii (Problems of Philosophy)* 11 (1972): 97-197. Print.

Sturm, Afra. "Eigennamen und Definitheit". *Linguistische Arbeiten*. München: 2005. Web 21 Sept 2016.

Vsevolodova, Mayya. "Funktsional'no-Semanticheskyye Polya Y Funktsional'no-Semanticheskyye Katehoryy (K Voprosu o Strukture Soderzhatel'noho Prostranstva Yazyka) (Functional-Semantic Fields and Functional-Semantic Categories (To the Question about the Structure of Space Meaningful Language))". *Linhvistychni Studiyi (Linguistic Studies)* 15 (2007): 35-43. Web. 8 Oct. 2016

Zahnitko, Anatoliy. "Funktsiyina Katehoriynist' Imennykovoho Chysla: Typolohiya i Parametry (Functional Categorical Number of Nouns: Typology and Parameters)" *Linhvistychni Studiyi (Linguistic Studies)* 5 (2012): 12-17. Web. 8 Oct. 2016.

Надійшла до редакції 6 жовтня 2016 року.

THE CATEGORY OF DEFINITENESS / INDEFINITENESS THROUGH THE PRISM OF FUNCTIONAL APPROACH TO LANGUAGE STUDIES

Victoria Labetova

Ukrainian Language Department, H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Abstract

Background: The studying of language phenomena with the emphasis on their functional component is topical for modern linguistics. This approach gives a boost to thinking over various (semantic, morphological, syntactic) forms through the prism of their functional-semantic load. The analysis of the category of definiteness/indefiniteness from this point of view allows defining the actual theoretical categorial model and the system of its expressive means.

Purpose: The aim of the article is to define the essence and the bounds of the category of definiteness/indefiniteness in the Ukrainian language and reveal its expressive potential.

Results: The category of definiteness/indefiniteness is a universal category that is based on the symbiosis of psychic, cognitive and lingual spheres. Its functional potential is accumulated in cognitive and communicative fields so it is not restricted only to defining spheres of definiteness or indefiniteness. Not only do things or objects appear definite or indefinite in the process of communication or its interpretation but also their characteristics or properties may acquire these senses. The category of definiteness/indefiniteness correlates with other functional-semantic categories, which leads to its complicated and ramified field structure with diffuse and peripheral zones.

Discussion: The studying of the widened structure of the functional-semantic field of definiteness/indefiniteness and organizing all possible (regular, typical, occasional, etc.) means of its expression is a perspective approach. It is important to study the category of definiteness/indefiniteness in different types of discourse to reveal the logic of its functioning.

Keywords: functional grammar, functional-semantic field, the category of definiteness/indefiniteness, reference.

Vitae

Victoria Labetova is a post-graduate student of the Ukrainian Language Department of H.S.Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. The sphere of her scientific interests embraces functional linguistics, cognitive linguistics, text linguistics.

Correspondence: labetova-vika@meta.ua